

PRIKAZI KNJIGA

PRAVNI STATUS MORSKIH LUKA KAO POMORSKOG DOBRA U REPUBLICI HRVATSKOJ¹

Dragan Bolanča

Split, 2003. , 418 str., Izdavač: Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

Pravno uređenje morskih luka zasigurno je jedno od najzanimljivijih, ali i najslabijih pitanja pomorskog prava. Osobito je ova tematika dobila na značenju nakon osamostaljenja Republike Hrvatske i uvođenja tržišnoga gospodarstva. Važnost ove materije shvatio je i zakonodavac te je 1994. donesen Pomorski zakonik, s kojim započinje posve novi način pravnog uređenja morskih luka. Slijedi donošenje drugih važnih zakonskih propisa koji, s manje ili više uspjeha, uređuju razna pitanja vezana uz pravni status i upotrebu morskih luka. Istovremeno s ovim događanjima počinje rasti zanimanje javnosti i struke za navedenu materiju. Održavaju se domaći i međunarodni znanstveni i stručni skupovi na kojima se razmatraju brojni problemi vezani uz provedbu propisa o morskim lukama.

Međutim, uz iznimku nekoliko važnih monografija i članaka u časopisima, hrvatska pravna literatura o pomorskom dobru, a osobito o morskim lukama, nije osobito bogata. Stoga je od ogromnog značaja objavljivanje knjige »Pravni status morskih luka kao pomorskog dobra u Republici Hrvatskoj«, autora dr. sc. Dragana Bolanče, redovitog profesora Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu. Knjiga je rezultat autorova gotovo desetljetnog istraživanja navedene problematike. Rezultat toga rada je vrhunsko znanstveno djelo u kojem se prvi put cjelovito i sustavno obrađuje pravni status morskih luka u Hrvatskoj. To se čini ne samo analizom domaćeg pozitivnog zakonodavstva koje uređuje ovu tematiku, nego i pregledom njezinog povijesno-pravnog razvitka kao i poredbenim prikazom uređenja iste materije u nama susjednim državama (Italija, Slovenija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora).

Knjiga je podijeljena u trinaest poglavlja. U prvom, uvodnom poglavlju pisac objašnjava osobitu važnost preciznog i logičnog uređenja morskih luka za Republiku Hrvatsku kao obalnu i pomorsku državu. Osobito se ukazuje na činjenicu da je uređenje ove materije jedan od bitnih elemenata za uklapanje Hrvatske u europsku prometnu politiku.

¹ Objavljeno u *Pravo u gospodarstvu*, vol.43, no.3, 2004, str.167-169.

U drugome poglavlju »Povijesni prikaz pravnog statusa morskih luka (i morske obale) na području Republike Hrvatske do dana stupanja na snagu Zakona o morskim lukama iz 1995. godine« autor opisuje različite pravne propise koji se odnose na tematiku rada započevši s uređenjem mora i luka u rimskom pravu. Slijedi kronološki prikaz i analiza uređenja instituta u srednjovjekovnom hrvatskom pravu, Austrijskom građanskom zakoniku iz 1811. godine, propisima Kraljevine Jugoslavije te zakonima i uredbama donesenim nakon drugog svjetskog rata, zaključno s odredbama Pomorskog zakonika Republike Hrvatske iz 1994. godine.

U trećem poglavlju pisac opisuje pravni status morskih luka (i morske obale) na području Republike Hrvatske od dana stupanja na snagu Zakona o morskim lukama iz 1995. godine. Ovaj propis, koji je prestao važiti 15. listopada 2003. godine, uredivao je dvije vrste luka: luke otvorene za javni promet i luke za posebne namjene. Autor daje zaseban prikaz svake od navedenih vrsta luka. Pisac također posebno naglašava i proučava neke važne probleme uočene tijekom primjene navedenog propisa, kao što su: pretvorba društvenog poduzeća luka, pravni status lučkih objekata (nekretnina), prvenstvena koncesija te odnos između prvenstvene koncesije i slobodne zone.

Treće poglavlje nosi naziv »Usporedba koncesijske naknade s komunalnom i vodnom (slivnom) naknadom«. Na pomorskom dobru (uključujući područje luke), koncesionar ima obvezu plaćanja koncesijske naknade za gospodarsko iskorištavanja ili posebnu uporabu pomorskog dobra. Istovremeno on mora plaćati i komunalnu naknadu općinskim vlastima te vodnu (slivnu) naknadu »Hrvatskim vodama«. Autor naglašava nužnost razrješenja korelacije između koncesijske i komunalne naknade na lučkom području (pomorskom dobru). Naime, plaćanje i koncesijske i komunalne naknade (koje su zapravo u osnovi identične) dovodi naše luke u gospodarski nezavidan položaj. Analizira se ustavnosudska i upravnosudska praksa vezana uz ovaj problem koji autor još uvijek smatra neriješenim.

Peto poglavlje posvećeno je evidenciji (katastru i zemljišniku) morskih luka kao pomorskog dobra. Precizno evidentiranje i obilježavanje pomorskog dobra, osobito morskih luka, neprocjenjivo je za postizanje pravne sigurnosti glede korištenja pomorskog dobra. Posebno se proučava utjecaj Zakona o zemljišnim knjigama iz 1996. godine na upis morskih luka kao pomorskog dobra. Ukazuje se na složenu problematiku zatečenih stvarnih prava nakon stupanja na snagu Pomorskog zakonika iz 1994. godine, s naglaskom na dvojbe glede odredaba ovog propisa o dopuštenosti zasnivanja hipoteke na objektima na pomorskom dobru.

U šestome poglavlju precizno se analizira pravni status luka Split, Rijeka i Ploče. Pisac također proučava i odredbe Sporazuma o slobodnom tranzitu kroz teritorij Republike Hrvatske u i iz luke Ploče i kroz teritorij Bosne i Hercegovine u Neumu, iz 1998. izražavajući mišljenje da taj Sporazum ne odgovara interesima ni luke Ploče a

ni Hrvatske. Zbog toga se pisac zalaže za ishođenje izmjena toga Sporazuma i iznosi prijedloge sadržaja tih izmjena.

Sedmo poglavlje »Zakon o lukama unutarnjih voda - usporedba pravnog režima morskih luka i luka unutarnjih voda« posvećeno je opisu pravnog statusa hrvatskih morskih luka i luka unutarnjih voda koje su otvorene za putnički i teretni promet. U okviru toga, autor posebno analizira i uspoređuje relevantne odredbe Pomorskog zakonika, Zakona o morskim lukama, Zakona o vodama i Zakona o lukama unutarnjih voda. Naglašavaju se sličnosti i razlike između navedenih propisa u pogledu materije razvrstavanja luka, lučkih djelatnosti, lučkih vlasti, koncesija za lučke djelatnosti te pretvorbe društvenog vlasništva.

U osmom, devetom, desetom i jedanaestom poglavlju pisac detaljno analizira pravni status morskih luka u Italiji, Sloveniji, Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori. U tu svrhu obrađuju se relevantni zakonski i podzakonski propisi navedenih zemalja. Taj je analitičan prikaz vrlo koristan s obzirom na geografsku i gospodarsku bliskost i povezanost Hrvatske s navedenim državama. Također, potreba zajedničke europske prometne politike zahtijeva sličnost zakonskih rješenja u pogledu materije statusa morskih luka u čitavoj regiji.

Od izuzetne je važnosti dvanaesto poglavlje »Novine Zakona o pomorskom dobru i morskim lukama iz 2003. godine«. U tom poglavlju autor pregledno i iscrpno prikazuje i kritički analizira odredbe ovog propisa koji je stupio na snagu 15. listopada 2003. godine zamijenivši Zakon o morskim lukama iz 1995. godine. Zakonom o pomorskom dobru i morskim lukama uređuje se pravni status pomorskog dobra, utvrđivanje njegovih granica, upravljanje i zaštita pomorskog dobra, upotreba i korištenje, razvrstaj morskih luka, lučko područje, osnivanje lučkih uprava, lučke djelatnosti i njihovo obavljanje, gradnja i korištenje lučke nadgradnje i podgradnje te bitna pitanja o redu u morskim lukama. Dakle, s obzirom na temu koja se u knjizi obrađuje, radi se o izuzetno važnom propisu, a njegova iscrpna analiza daje dodatni doprinos kvaliteti i aktualnosti djela koje je pred nama.

U trinaestom, zaključnom poglavlju, autor sažeto prikazuje rezultate svojih istraživanja vezanih uz razvitak uređenja pravnog statusa morskih luka. Analizirajući i ocjenjujući uspješnost dosadašnjih propisa koji uređuju tu materiju, zaključuje da su, opravdano, morske luke (i morska obala) u Republici Hrvatskoj, kao stvar u građan-skopravnom smislu, oduvijek imali specifičan pravni status.

Vrijednosti ovoga djela značajno doprinose i tekstovi relevantnih zakonskih propisa koji, u cijelosti ili s odredbama važnim za temu rada, čine prilog ovoj knjizi. Iscrpan popis literature sadržava 358 jedinica, a u knjizi se nalazi 950 bilješki.

Prof. dr. sc. Dragan Bolanča poznati je i priznati znanstvenik i stručnjak iz područja pomorskog prava. Ovim djelom on još jednom potvrđuje vrhunsku vrijednost svog rada i istraživanja. Izuzetno složena problematika prikazana je vrlo razumljivo i

pregledno, uz istovremeno zadržavanje vrlo visokog stupnja pravne preciznosti. Knjiga koja je pred nama nesumnjivo ima neprocjenjivu znanstvenu ali i stručnu i praktičnu vrijednost. Stoga je svesrdno preporučujemo ne samo studentima dodiplomskog i poslijediplomskog pravnog studija, nego i svim zainteresiranim osobama povezanim na bilo koji način za lučku pravnu problematiku.

Doc. dr. sc. Jasenko Marin
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Summary:

Dragan Bolanča: Pravni status morskih luka kao pomorskog dobra u Republici Hrvatskoj (The Legal Status of Sea Ports as Maritime Demesne in the Republic of Croatia)

Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2003, 418 pages

The extensive text of the book is divided into thirteen parts.

Part I is an introduction.

Part II is a historical review of the legal status of the sea ports and coast in the territory of the Republic of Croatia until the coming into force of the Sea Ports Act of 1995. The author describes various legal acts ranging from Roman law to the Maritime Code of 1994.

Part III is a historical review of the legal status of the sea ports and coast on the territory of the Republic of Croatia after the coming into force of the Sea Ports Act of 1995. This act stipulates two types of ports (those open for public traffic and those for special purposes). The author points out some problems: transition of socially owned ports, legal status of a port object (immovable assets), priority concession, relationship between priority concession and free zone.

Part IV deals with the relationship between concession charge, communal charge and water charge. In the maritime domain (including the port territory) the concessionaire is obliged to pay a concession charge for economic exploitation or special use of the maritime domain. At the same time he must pay a communal charge to the county authorities and a water charge to "Croatian Waters". The author argues that the concession and communal charges are identical. He points out the legal problems of interpretation in the jurisprudence and jurisdiction of the Croatian superior courts. In conclusion, he thinks that the problem has not yet been solved.

Part V consists of the cadastre and land register of sea ports as maritime demesne.

Part VI is a detailed account of the legal status of the ports of Split, Rijeka and Ploče (seaports open to public traffic on international significance for the Republic of Croatia). Also, the author discusses the international treaty concluded between Croatia and Bosnia and Herzegovina in connection with free transit through the territory of the Republic of Croatia in and from the port of Ploče and through the territory of Bosnia and Herzegovina in Neum (1998). He thinks that the treaty does not serve Croatian interests. In conclusion, the author proposes solutions de lege ferenda.

Part VII describes the legal status of Croatian seaports and ports in internal waters which are open to passenger and cargo traffic. In particular, the author focuses on the new laws: the Maritime Code (1994), Seaports Act (1995), Waters Act (1995) and Ports in Internal Waters Act (1998). He analyses similarities and differences between particular provisions concerning the questions of division of ports, port activities, port authority, concessions for port activities, and transformation of social ownership.

In Parts VIII-XI, Italian, Slovenian, Bosnian-Herzegovian and Montenegrin legislative solutions are elaborated.

Part XII includes the relevant solutions of the new Croatian Act of Maritime Demesne and Sea Ports which came into force on October 15, 2003.

In Part XIII, the author spells out his concluding remarks.

The book is written clearly and concisely. It is a valuable work in the field of maritime law. We recommend it to everyone who has a practical or academic interest in this important subject.